

DISSERTATIO INAUGURALIS PHILOSOPHICA
DE

MIRACVLIS

QVAM
SVPREMI NYMINIS AVSPICIO
IVSSV AC INDVLTV
AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM ORDINIS

PRAESIDE

IOH. HENRICO MULLERO

PHILOS. NAT. ET MATH. P. P.

DM. PATRONO ATQVE PRAECEPTORE SVO
MAXIMOPERE COLENDO

PRO SVMMIS IN PHILOSOPHIA HONORIBVS

LEGITIME OBTINENDIS

D. XIX. IVN. A. R. S. CL. MCCXIV.

PUBLICO ERVDITORVM EXAMINI
SVBICET

CONRADVS FRIDERICVS FEVERLINVS
NORIBERGENSIS.

ALTORFI

TYPIS IOD. GVIL. KOHLESII ACAD. TYP.

1714
Mull

VIRI
ILLVSTRIBVS GENEROSISSIMIS
AC PRVDENTISSIMIS
DN. CHRISTOPH. FRERO
AB HAIMENDORF IN WOLKERSDORF
EMINENTISSIMI ELECTORIS MOGVNTINI
DIVERSORVMQVE S.R.I. PRINCIPVM
CONSILIARIO INTIMO
TRIVMVIRO ET ECCLESIA RV M EPHORO
DN. GEORGIO GVSTAVO
TEZELIO

A KIRCHENSITTENBACH IN VORRA ET ARTELSHOFEN
SEPTEMVIRO

DN. IOH. CHRISTOPHORO
DE IMHOF

IN MERLACH ET STEPHANSMVHLEN
EMINENTISSIMI ELECTORIS MOGVNTINI ET
EPISCOPI BAMBERGENSIS CONSILIARIO INTIMO
DN. LEONH. GRVNDHERRO

AB ALTENTHAN IN VVEYERHAYS
ILLVSTRIS REIPVBL. PATRIAE
SENATORIBVS CONSVLARIBVS
ACADEMIAE ALIORFINAE CVRATORIBVS
SPLENDIDISSIMIS

DOMINIS ET MECAENATIBVS
SVIS OMNI OBSEQVIO ANIMIQVE SVBMISSIONE
PROSEQVENDIS
HANC DISSERTATIONEM INAVGVRALEM
D. D. D.

CLIENTI EORVM OBSEQVIOSISSIMVS
CONRADVS FRIDERICVS FEVERLINVS
NORIBERGENSIS,

Rosenthal
2/3/86
\$15.00

33 (3) 301

Q. D. B. V.

s. l.

plorata Diuini Nominis Clementia, vt praesentem Dissertationem inauguralem conscripsero sufficientes corporis animique vires impertiri velit, citra vllas proemii ambages rem ipsam aggredior. Quod dicitur primo ad Vocem Miraculi eiusque Etymologiae attinet, a mirando, prouti Graecum *θαυμάζω*, *από τῆς θαυμάζω*, nomen habere cuius patet; nec ratio huius derivationis e longinquo peti debet, quippe ex eo facile cognoscitur, quod in omni miraculo spectantes vel audientes in summam admirationem rapiuntur, et stupore quodam suum de insolita eiusmodi operatione iudicium declarant.

Quare hisce non immeriti, potius de variis huius vocis, significationibus disquiremus, ne, diuersimode intellecta voce, confuso aut Lectori, aut nobis ipsis, exoriatur. Usurpatur autem plerumque de quibusdam effectibus, iisque vel naturalibus, vel artificialibus, vel supernaturalibus. Prima vocis acceptio iis maxime est solennis, qui toties miracula naturae crepant, et opera a natura eleganter producta hoc nomine insigniunt, sive ex quotidiano huius vniuersi adpectu ea nobis innotescant, sive tanquam rariora atque insolita peculiari quodam scrutinio inuestigentur. Ab hac significatione parum recedit illa, qua saepius prodigia, variaeque ostenta et portenta, quorum phaenomena vulgo tristes rerumeuentus praesagire existimantur, nomine miraculorum veniunt. Exempli loco SENECA M adduxisse sufficiat, qui Nat. Quaest. L. VII. c. I. Nemo, inquit usque tardus et hebes et demissus in terram est, vt ad diuina non rigatur.

Homonymia.

A 2

*rigatur, ac tota mente consurgat, utique ubi nomen aliquod e solo miraculum fuisse, quod de insolitis quibusdam astrorum mutationibus, praesertim de Cometis (quorum natura per totum librum ex instituto pertractatur) contextu id docente, intelligit. Altera huius vocis significatio (qua effectibus etiam artificialibus tribui supra dictum est,) ab illis potissimum adhibetur, qui partim aedificiis arte vel mole sua admirandis nomen miraculi indiderunt, vnde celebriora septem mundi miracula; partim insolitos ac stupendos Magiae naturalis (quam ad artificialia, ob peculiarem causarum naturalium applicationem, quae ad artificium requiritur, referre non dubito) effectus miracula denominarunt, id quod Henr. Corn. AGRIPPA Lib. de Van. Scient. c. 42. testatur, vbi tradita Magiae naturalis descriptione, naturalium virtutum adminiculo, ex mutua earum et opportuna applicatione, *stipenda saepe miracula consurgere arbitrat, non tam arte, quam natura, cui se ars illa ministram exhibet haec operanti.* Tertia denique vocis Miraculi significatio, quae effectibus supernaturalibus tribuitur, adeo est recepta, vt Miracula subinde per effectus supernaturales defini audiās. Omnes isti significatus hactenus recensiti in eo quidem fere conveniunt, quod rari atque insoliti quid in iis contingit; tamen vero potestremo loco nobis allegatus veram miraculorum indolem quam proxime attingat, non possum tamen, quin ab isto significato aliquatenus recedam, et per miraculum operationem potius ipsam (quippe in qua τὸ *Συμπίκτων* illius proprie consistit, et quae effectum simul includit) quam hunc solum, intelligendam esse existimem. Cum autem ipsae quoque operationes varient pro diversis, quam modo explicuimus, effectuum varietate, et aliae quoque naturales, artificiales aliae, aliae denique supernaturales sint dicendae: definitione quadam miraculi suppeditata vt distinctum eius conceptum eruamus, operae pretium esse duco.*

§. 11. Per miraculum itaque nobis intelligitur insolita quaedam Operatio, in rebus creatis sub praesenti naturae statu sese exerens, talemque effectum producens, cuius ratio per se naturae ordinarias explicari nullo modo potest, sed potius iis salvis stantibus prorsus repugnat, adeoque has necessario aliquandiu suspensas, aliasque in harum locum substitutas, exigit. Haec definitio fundamenti loco praemissa, uniuersae nostrae tractationi lux affundetur. Quae enim differentiae loco hic adducuntur, ita sunt comparata, vt ab omnibus reliquis Operationibus notionem nostram satis superque distinguant. Cum enim dicimus, esse operationem in rebus creatis sub praesenti naturae statu sese exerentem: excludimus a miraculi significatione opus creationis, quod alias inter miracula maxima referri posset, licet improprie, quia per illud Deus leges naturae demum condidit, adeoque hoc ipso praeter illarum ordinem effectum quendam producere nondum potuit: id quod etiam verbis sequentibus indicamus: *talemque effectum producens, cuius ratio per leges naturae ordinarias explicari nullo modo potest.* Quibus verbis posterioribus miraculum etiam ab omnibus aliis Operationibus supra citatis distinguitur: licet enim in eo, quod insolitum nominatur, cum aliis operationibus tam naturalibus, quam artificialibus, saepius conueniat, in eo tamen quam maxime ab istis differt, quod ratio talium Operationum legibus naturae ordinariis tandem conformis reperitur, vel saltem suspicio non iniusta adest, rationem subesse naturalem, quod, si opus esset, variis exemplis posset illustrari. Vnica saltem qualitas, quas occultas vocare solent, mentione facta, illud facile cognosci potest. Quam varia enim Magnetismi, Sympathiae atque antipathiae profert exempla, quorum operationes sensus longe excedunt, effectus autem spectatorum animos, miraculi instar, summa quadam admiratione afficiunt; nihilo minus solerti peruestigatione insti-

instituta, eoque iam processum fuit, vt tandem rationis interuentu istae operationes quodammodo cognoscerentur, naturaeque legibus admodum conformes inuenirentur, tantum abest, vt ad extraordinariam Dei virtutem miraculose operantem recurrendum esset. Id quod et de alijs est pronuntiandum, quorum ratio nondum est perspecta; neque omnis tamen spes amissa, fore, vt successu temporis, maiori solertia adhibita, illorum cum naturae legibus conformitas investigetur. Cum autem in miraculis illa spes nunquam appareat, neque vllomodo secundum naturae leges eorum ratio explicari possit, satis adaequatam eorum differentiam in definitione allatam existimo.

Varia Miraculorum pertractatio.

§. III. Cæterum miraculorum consideratio tanti est momenti ac amplitudinis, vt ea partim secundum rectae rationis ductum, partim secundum diuinam reuelationem institui, adeoque et Theologus et Philosophus sua sibi vindicare possit, citra factam vnus in alterius limites transgressionem. Ille hoc praesertim agit, vt factorum finem et vsum explicando, praecipue valorem probandi respiciat, et doctrinae Christianae praestantiam eluino robore communitam argumentis, a Miraculorum veritate petitis, defendat. Hic autem solum rectae rationis dictamen secutus, considerata miraculorum indole, eorum possibilitatem euincit, et contra obiectiones vindicat, simulque, quomodo ab operationibus naturalibus sint distinguenda, docet. Quare et ego in Philosophorum foro iam constitutus huic tramiti insistam, et, quamquam plura hac de re iam pertractata fuerint, quoddam post messem spicilegium instituiam.

*Status Con-
trou.*

§. IV. Cum ergo Philosophicam miraculorum distinctionem suscipio, ante omnia mihi incumbit operam nauare, vt status quaestionis hic ventilandae rite et accurate formeretur. Probe itaque tenendum, nobis in praesenti non de eo quaestio-nem esse, an dentur miracula? cum enim ista consideratio certa quaedam facta respiciat, quae sola fide historica videntur, facile

facile patet, Philosophum rationibus dumtaxat militantem, quatalem, ad quaestiones illam decidendam non teneri, quae potius Theologo, ex Historia Sacra rem aestimanti, vel Historico cuius, rerum gestarum documenta colligenti, relinquenda esse videtur. Sed potius quaestionem formare Philosopho incumbit, an possibile sit, fieri miracula, hoc est per definitionem Miraculi §. II. tales operationes, quorum ratio per ordinarias naturae leges explicari nullo modo potest. Cumque affirmatiua sententia, a multis licet in dubium vocata, accuratetamen rem metienti non possit non approbari: itaque et nobis veritatis huius evidentia erit demonstranda, et contra aduersariorum obiectiones, tanquam omni exceptione maior, viadicanda.

§. V. Antea vero, quam ipsa huius sententiae demonstratio a nobis deducatur, dispiciendum est, quidaam per leges naturae operationes eiusmodi miraculosae minus conformes esse dicebantur, intelligendum sit. Haec autem leges naturae (quas sensu physico, non morali, hic accipiendas esse, per se patet) vocamus illum creatorum ordinem, illasque Conditiones, a summo Conditore rebus creatis praescriptas, quibus omnes, quotquot fuerunt, sunt et adhuc futuri sunt, effectus naturales vulgo contingere quotidie experimur. Quodsi autem istae conditiones, secundum quas omnes rerum naturalium eventus diiudicantur, accuratius sunt declarandae; illud quam optime per *Leges Naturae* expediri potest.

Leges motus

Cuius enim, qui vel primis, quod ajunt, labris scientiam naturalem degustavit, satis erit compertum atque exploratum, quicquid in uniuersa natura fit aut efficitur, per motum quendam fieri. Sic enim omnes mutationes, quarum totus naturae ordo fecundissima mater est, non nisi per motum quendam explicari possunt, cuiuscunque etiam generis concipiuntur. Siue enim essentialem mutationem tibi listas, ut generationem vel

An possibile sit fieri miracula.

vel corruptionem: siue accidentalem, eamque in quantitate, vt augmentationem, diminutionem, vel qualitate, vt alterationem, vel ipsum denique motum localem tibi repraesentes: ubique motum videbis dominari. Ille autem motus ordinarie certa quadam ratione determinatur, certisque conditionibus est adstrictus, quae vulgo Leges motus appellantur, atque Supremo Numini suam debent originem, quod easdem praesenti rerum statu libere, nec tamen sine ratione, constituit, et, nisi pro sapientissimo suo consilio aliter ipsi visum fuerit, constanti tenore in creaturarum regimine observandas introduxit. Optime hoc argumentum deduxit BERNHARDVS CONNOR in Medicina Mystica de suspensionis naturae Legibus, siue de Miraculis Artic. V, ubi porro Artic. VI. recensitis tribus praecipuis motus legibus, e quibus adhuc aliae deduci possunt, tandem etiam ex triplici earundem suspensione (quae tamen semper cum aliarum, ad exiguum tempus valentium substitutione est intelligenda) modum quadantenus ostendit, quo omnis generis miracula produci poterint, vel saltem explicari possint, arbitratu, animum veritatis avidum non fatiari, si miraculorum interpretes ad supremam Numinis potestatem coeca mente recurrere soleant, nec simul modum ostendant, quo ista miracula produci queant.

§. 71. Nos, qui Lectori nostro ex proxime dicendis iudicium, de modo miracula producendi, relinquere, quam ipsimet aliquid definire malumus, ad quaestionem nostram §. 17. propositam revertimur, & postquam §. 7. per Leges naturae ipsas Leges motus intelligendas esse demonstravimus, eandem in compendio denuo sequentibus verbis proponimus: An possibile sit, Leges Motus ordinarias aliquandiu suspendi, aliasque in illarum locum substitui? De huius enim quaestionis possibilitate ubi confiterit, nemini, credo, de miraculorum possibilitate poterit dubium superesse. Ad hanc igitur quaestionem, cum

su-

supra jam §. 17. affirmando responderimus, nunc argumenta expendenda erunt, quae assertionis nostrae veritatem euincant. Primum itaque argumentum generale nobis esto, quod in tota hac quaestione nihil vsquam apparet, quod absolutam quandam inuoluat impossibilitatem. Cuius veritatis euidentia vt, clarius *Prob. I.* patefcat, probe tenendum, quomodo id, quod simpliciter et absolute impossibile haberi potest, comparatum esse debeat. Notum autem est, illud demum dici posse absolute et simpliciter impossibile, quod talem contradictionem involvat, vt si unum de altero affirmare velimus, alterutrum necessario destruat e. gr. si quis dicere vellet, Deum esse creatum, finitum, mutabilem, idem simul et eodem respectu esse, et non esse etc. Iam vero si illud ad institutum nostrum applicemus, quo Leges motus aliquando suspendi, aliasque substitui posse asseruimus, ne species quidem contradictionis apparet. Neque enim Legibus motus absoluta competit necessitas, aut veritas quaedam aeterna, vt oppositum earum contra omnem rationem esse dicatur, prouti bene obseruauit Perillustri LEIBNIZIVS in Essais de Theodicee, conf. eius recensio latina im neuen *Bücher*, *Quat* Part XIX. praesertim p. 384. Sed cum saltem in decreto quodam consistant, quod liberam Dei electionem supponit, adeoque tantum necessariae, quod aiunt, secundum quid dicendae sint: facile apparet, quotiescunque in miraculo a legibus istis ordinariis receditur, illud fieri tantum praeter consuetum naturae ordinem, et licet a ratione non velut naturale quoddam comprehendatur, neque tamen propterea negari, aut contradictionis posse argui; sed certo respectu possibile, saltem ex absoluta Dei potentia, habendum esse. Neque minus sententiae nostrae robor *Prob. II.* secundo accedit, si Diuinae Libertatis et sapientiae ratio habeatur. Quis enim vniversi systematis mundani Conditorum tanta vnquam necessitate adegit, vt ei Leges Motus, quae nunc

B

exi-

*Etiam su-
spensio.*

*Hancce su-
spensionem
non esse ab-
solute im-
possibilem
probat.*

conditori, sit adscribenda. Cum enim ad miracula producenda legum naturalium suspensio, aliarumque noua quasi sanctio requiratur, non temere quempiam eo audaciae processurum esse credo, vt creaturae cuiusmodi facultatem assignare velit. Quem admodum enim nulli vnquam creaturae a summo Conditoris ius atque dominium in praesentem naturae statum fuerunt concessa, quin potius semel constituto Legum istarum ordini ex diuina voluntate singulae obtemperare debeant: ita nec facultas ordinem illum suspendendi, aut alio quocunque modo turbandi ipsis conceditur, nisi earum virtus ab ipso Conditoris peculiari quodam influxu ad eiusmodi operationem determinetur. Atque sic neque Angelorum potestas, licet captum nostrum longe excedens, tanta pollere efficacia videtur, vt operationem solo Creatore dignam, facta nimirum legum naturalium suspensione, possit producere. Quae enim de bonorum Angelorum operationibus miraculosis in Sacro praefertim codice reperiuntur, non tam ex illorum, quam potius ex diuina virtute aestimanda veniunt, qua instructi et supra naturae suae vires eleuati, ministrorum instar, Creatoris voluntatem exequentur; vel si quaedam propriis illorum viribus competere, hoc ipso non miraculum, sed naturalem operationem, licet a nostris multum discrepantem, edidisse censendi forent. Quae autem miracula maiorum angelorum ope producta vulgo recensentur, maiorem fere dissensum inter eruditos excitarunt: et nuper demum inter GYIL, FLEETWOODVM et M. IOH. VLRICVM HENRICI hac de re fuit controuersum: Prior enim in Tr. de Miraculis, quem ex Anglico idiomate in germanicum transtulit idem M. HENRICI, edir. Lips. 1708. 8. praefertim occasione miraculorum, a Magis Aegyptiacis editorum, asseruerat, vera miracula neuiquam a Cacodaemone, sed solus Dei virtute produci posse: neque sensus nostros rite confutatos, et cum attentione quadam adhibitos, unquam excocari

B 2

existunt, necessario semper et ubique obseruandas praescriberet? quis, quaeis, earum ipsi auctor fuit? Annon pro libera voluntate sapientissimoque consilio, prout omnia, ita et eadem ordinavit? Cum ergo ab omni, quanta quanta sit aut excogitari possit, necessitate externa quam maxime immunis sit ac independens, omniaque non libere minus, quam sapienter, moderetur: nihil in vniuersa rerum natura ipsi impedimento esse potest, quo minus eadem libertate, qua Leges haec antea praescripsit, pro infinita sua sapientia abolere possit, vel saltem aliquandiu suspendere, aliasque, imo contrarias, infinita maiestatis suae virtute, in earum locum surrogare. Accedit tertio illa quoque ratio, quod ex parte Dei non maior potentia ad legum istarum suspensionem, quam ad primam earundem constitutionem, requiratur. Neque enim secundum falsam nonnullorum persuasionem censendum est, tantum ad patranda miracula, legumque naturalium suspensionem, immensam Dei virtutem requiri; ad effectus vero naturales non item. Cum potius ex accurata rei aestimatione id promte consequatur, ad legum naturalium introductionem atque conseruationem, adeoque omnium effectuum naturalium productionem, eandem, nec minorem, Dei virtutem requiri, quam ad omnes euentus extraordinarios, ex miraculis prouenientes: atque ita ab eadem diuinae voluntatis virtute, quae eas condidit, leges naturales posse suspendi, aliasque in eorum locum substitui.

§. VII. Hinc facile diiudicari potest quaeisio, anne praeter Deum etiam creaturis, v. gr. Angelis siue bonis siue malis, item hominibus, facultas miracula edendi competat? Varie hic in diuersa abierunt eruditi, et rationibus utrinque allatis rem diuersimode aestimarunt. Verum si, quae huc vsque dicta fuerunt, accuratius pensantur, et vera miraculorum ratio habeatur, dubium non est, quin eiusmodi facultas soli Deo, omnium rerum

coq.

Anne praeter Deum etiam creaturas possint miracula edere?

coecari, adeo vt si per Magos vera miracula fuerint producta, ea neutiquam Cacodaemoni, sed ipsi Deo, per magos tanquam organa operanti, esse adscribenda. Cui se opposuit laudatus HENRICI, et FLEETWOODI sententiam, cui antea ipsemet addictus erat, post examen illius institutum refutauit in libro, quem inscripsit *der mächtige und ohnmächtige Zeuffel* edit. Lips. 1708. 8. Illud sane in dubium vocare nemo potest, sensus nostros quam plurimis deceptionibus esse obnoxios, et cum homines aliquando stupenda manuum agilitate spectatori- bus illudant, multo magis Cacodaemonem, naturae et mille artium peritissimum, glaucoma nobis posse obuiere, vt praestigias variasque sensuum deceptiones saepius miraculorum instar suspiciamus. Conf. de Magorum Aegyptiacorum praestigiis SCHOTTI Physica Curiosa Lib. I. Cap. XX. §. III. Quodsi autem vera per Cacodaemonem miracula patrata fuerint, quorum eventus tamen rariores forte erunt; eadem ratione, qua supra de bonis Angelis, etiam hic erit sentiendum: quippe non virtute ipsius propria, sed speciali numinis concursu, ad finem sapientiae ipsius conformem obtinendum, euenerunt, adeoque nec ex hoc argumento Diuinae Omnipotentiae quicquam derogari potest. Cum ergo omnibus Spiritibus, licet tam excellenti natura a Deo praeditis, miraculorum edendorum facultas denegari debeat, quanto minus homini cuidam, cuiuscunque etiam sit virtutis ac potentiae, possit assignari. Cuius tamen sententiae CORNELIVM AGRIPPAM vulgo accusari notum est, cum passim libro de Occulta Philosophia artem miracula conficiendi suppeditare conatus fuerit: imo inter- grum caput VI Libr. III. ita inscripserit: *quomodo anima humana scandat in naturam diuinam, efficiaturque miraculorum effe- crix?* licet alibi sententiae huius absurditatem ipse cognouerit, cum Libr. de V. S. c. 47. de Cabala, veritate adactus, ita loquatur: *Quod ad miraculorum operationem attinet, ne-*

minem vestrum puto tam stolidae cervicis, qui de iis credat aliamquam habere artem vel scientiam. Illud interea, tanquam veritati quam maxime consentaneum, admittimus, vera ac proprie dicta miracula primario non nisi Supremo Numini, neque vlli Creaturae, posse assignari; tamen si illud facile concedamus, Deum saepius per angelos atque homines, tanquam organa peculiari virtute instructa, fuisse operatum, ut adeo duae miraculorum classes constitui possint, quarum altera, quae immediate, altera autem, quae mediate per talia instrumenta a Deo prouenerunt, comprehendat.

§. VIII. Posteaquam sententiae nostrae veritatem de miraculorum possibilitate, vt ita dicam, allatis rationum momentis, considerauimus: restat tandem, vt a dissentientium obiectionibus pro virili eandem vindicemus. Sunt enim, qui partim falsis hypothesebus innixi, partim diuersam miraculorum notionem sibi formantes, dari posse vere et proprie dicta miracula, negarunt atque pernegarunt. Inter quos facile eminet BENEDICTVS SPINOZA, celeberrimus ille Mysteriorum, de hoc vniuerso non distincto, restaurator et propugnator, qui in Tractatu Theologico-Politico, Hamburgi 1672. 4to. *évoqués* edito, cap. VI. de Miraculis, abominandam suam hypothesein vberius declarauit, et ex negatis miraculis non exiguum illi robur accessurum esse censuit. Hinc in isto capite citato, vbi quatuor sibi demonstranda proposuit, inter alia hanc thesirn format: Nihil contra naturam contingere, sed ipsam aeternam, fixam et immutabilem ordinem seruare. Cum sub initium huius Capituli sententiam de Miraculis ad praeciudicia et opinionem vulgi retulisset, arbitratus, eius partim superstitiosam deuotionem, partim cupiditatem aduersandi iis, qui scientias naturales colunt, ansiam praeuuisse, vt opera naturae insolita miracula vocaret: insequentibus thesirn antea citatam pluribus rationibus euincere conatur. Supponit nimirum, omne id, quod Deus vult siue determinat, aeternam necess-

necessitatem et veritatem involuere. Ex hoc, quod cap IV. iam satis demonstrasse putat, ita porro infert, quae verba, ut ipse SPINOZAE mens eo clarius pateat, hic allegasse non inconsultum duco: *Ostendimus ex eo, quod Dei intellectus a Dei voluntate non distinguitur, idem nos affirmare, cum dicimus, Deum aliquid velle, ac cum dicimus, Deum id ipsum intelligere: quare eandem necessitate, qua ex natura et perfectione diuina sequitur, Deum rem aliquam, ut est, intelligere, eandem sequitur, Deum eandem, ut est, velle. Cum autem nihil, nisi ex solo diuino decreto necessario verum sit, hinc clarissime sequitur, leges naturae vniuersales mera esse decreta Dei, quae ex necessitate et perfectione naturae diuinae sequuntur. Si quid igitur in natura contingeret, quod eius vniuersalibus legibus repugnaret, id decreto, et intellectui, et naturae diuinae necessario etiam repugnaret: si quis statueret, Deum aliquid contra leges naturae agere, is simul etiam cogitur statuerere, Deum contra naturam suam agere, quo nihil absurdius. Porro: Nihil igitur in natura contingit, quod ipsius legibus vniuersalibus repugnet; at nec etiam aliquid, quod NB. cum hisdem non conuenit, aut ex hisdem non sequitur: nam quicquid fit, per Deum voluntatem et aeternum decretum fit: natura itaque leges et regulas, quae aeternam necessitatem et veritatem inuoluunt, quamuis omnes nobis nota non sint, semper tamen obseruat, adeoque etiam fixam atque immutabilem orationem. Caetera ad eius hypothesis redeunt de vna eademque Dei et naturae potentia, quarum utramque infinitam statuit. Vnde concludit, *nomen miraculi non nisi respectu ad hominum opiniones posse intelligi etc.**

§. IX. Quamuis autem Spinoziana ista demonstratio aliquam euidetiae speciem prae se ferat; non tamen defuerunt viri satis eruditi, qui horum argumentorum imbecillitatem ita denudarunt, ut omnium conspectui exponeretur; quin potius

Auctores, qui Spinozianam refutauerunt.

tius Miraculorum veritas ex destructo obiectionum robore tanto magis confirmaretur. Vt enim H. Morum in epistola ad V. C. conscripta, et FRANCISCVM CYPERYM in Arcanis Atheismi reuelatis, quorum posterior tamen CL. MORHOFIO Polyth. T. I. L. I. c. 8. paulum languidior videtur, aliosque silentio praetercam, etiam REGNERVS a MANSVELT libro singulari, aduersus Anonymum Theologo-Politicum conscripto, et Amstelodami 1674. 4. edito inter alia eius sententiam de Miraculis, cap. XI. ex instituto et solidissime refutauit, ita ut vlli exceptioni locus vix relinqueretur. Circa Responiones autem ad argumenta Spinozae hoc praeterim est obseruandum: Cum in hoc toto negotio diuina libertas maxime illi obsit, id etiam praecipue agit, ut eandem, quomodocunq; posit, licet occulte, destruat: unde semper intellectum diuinum cum diuina voluntate confundit, tantoque facilius libertatem, tanquam praecipuum miraculorum requisitum, tolli posse arbitratur. Nos vero, licet facile concedamus, intellectum a voluntate diuina non ita distinctum esse, ac si diuina mens ex utroque componatur, nostro tamen concipiendi modo utique differentia est admittenda, adeoque non idem affirmamus, si Deum aliquid velle, cum quae aliquid intelligere, dicimus. Quin potius plura dantur, quae, tametsi Deus intelligat, nunquam tamen voluit. Quis, quae, quae, negaret, Deum peccata quam optime intelligere, nec tamen eadem velle, quiuis, modo non de diuino Numine impie sentire velis, potest perspicere. Quod porro affirmat, nihil nisi ex solo diuino decreto necessario verum esse, et hinc vniuersales naturae leges esse mera Dei decreta; quoad posterius sano sensu, cum Regnero a Mansvelt, concedi potest: quippe omnino ex perfectione naturae diuinae tantam liberrimam profuunt, ac nulla externa necessitate, sed maxime interna voluntatis libertate ac complacentia, quae ab aeterno salutari quodam consilio eas ita disposuit atque ordinauit. Quando autem porro infert, si quid in natura contingeret

ret, quod ejus universalibus legibus repugnaret, illud decreto et intellectui diuino repugnare hic, recte monentem ANSVELTIO, sub ambiguitate dolum videtur struere: nam si per universales naturae leges vniuersum Dei decretum intelligit, quo ab aeterno liberrime determinavit omnia, quae sunt, erunt aut esse possunt, tunc nemo affirmat, aliquid fieri posse contra leges naturae, vel contra illud decretum vniuersale: quis enim Deum tam impotentem et mutabilem statuere vellet? Ipsi enim, qui pro miraculorum possibilitate militamus, non contra diuinum aliquid decretum, sed potius ex sola Dei voluntate atque decreto ea produci affirmamus. Quod si autem per vniuersales naturae leges intelligat illum naturae ordinem; quo pleraeque operationes, cum rerum creaturarum indole exacte conspirantes, nobis innotescunt; manifestum est, praeter illum quamplurimas produci posse operationes, tantumque abest, ut ex illis aliquid decreto et intellectui, imo toti naturae diuinae repugnans conspici queat, ut potius non aliunde, nisi ex solo quodam Creatoris decreto peculiari, deducantur. Cum enim communis ille naturae ordo tantum partem diuinorum decretorum absoluat; nihil obstat, quo minus Deus, tanquam Naturae Auctor, per aliud decretum non quidem naturae ordinem destruat atque evertat, tamen praeter illum, eo manente, res quasdam aliter determinet, quam ex connata sibi natura ordinariae potuissent operari. Adeoque cum citato auctore fatemur, leges et regulas naturae esse ipsa Dei decreta, sed Deum praeter illas nihil decreuisse aut decernere potuisse, negamus. Falsum igitur est, Deum, qui Naturae est Auctor et gubernator (quemque Spinoza, hypotesi suae innixus, passim cum Natura ipsa confundit) contra Naturam suam agere, quando ejus ordinarium cursum ad breue tempus interrumpit, ut opus aliquod extraordinarium, quod Natura cursu suo ordinario efficere nequiret, producat. Quin imo si ad *πρῶτον ψευδὸς* Spinozae, de Deo a natura non

distin-

distincto, sedulo quis attendat, ad illud omnia respicere, eoque negato, cetera etiam ex isto illata facillime infringi posse, observabit. Falsum etiam porro est, miracula non nisi respectue ad hominum opiniones posse intelligi: respectus enim, cuius in miraculis ratio est habenda, ad naturae leges et ordinem a Conditore praescriptum instituendus est; immo, non nisi e diuersa operationum ad ordinem istum relatione, natura miraculorum poterit diiudicari. Conf. circa ea, quae diximus, aliaque plura Regnerus a Mansueti, l. c.

§. X. Stabilita tandem, et pro instituti ratione ab objectionibus vindicata Miraculorum possibilitate, porro modus est indicandus, quo ad ductum rectae rationis a Philosopho inueniendi potest, vtrum factum aliquid pro operatione miraculosa habendum sit, nec ne? Vbi ante omnia obseruandum, facti ipsius narrationem probe esse expendendam, et scriptoris sensum prius sedulo inuestigandum, ne, male intellecta historiae recensionem, applicatio suo, quem praestare debuisset, vsu destituatur. Sensu autem inuestigato, vel saltem quodam hic supposito (non enim in praesenti ex instituto exemplorum, infra allegandorum, interpretationem philologicam aut exegeticam insituemus) illud nobis agendum est, ut omnes singulaeque illius miraculosa operationis circumstantiae expendantur, an in istis aliquid legibus naturalibus conformae deprehendatur, nec ne? Si omnes circumstantiae illis accurate conueniant, naturalis et a miraculo longe diuersa censenda erit. Si autem vel vnica inueniatur circumstantia, quae ex ordinariis naturae motibus et legibus explicari non potest, tunc non amplius dubitandum erit, adesse miraculum. Frustra quidem haec a nobis tradi viderentur, cum limites virium naturae non accurate definiti queant: quis enim v. gr. nouerit, quousque naturae vires agentiumque naturalium facultates se extendant, cum ipsos naturae limites plane ignoremus? Verum enim vero, vt cum Observatore Halensi respon-

C

deam, Obs. Halens. Germ. Tom. IV. n. VI. §. 2. tametsi hoc ignoremus, quidnam totius naturae vires valeant; quid tamen ferre recusent, non omnino nos latere potest, illudque certum nobis est ac exploratum, plurima non posse per naturales vires produci. Saepius enim huius aut illius corporis vires, naturaliter ipsi competentes, accurate definire non possumus; cum tamen illud, quod ipsi impossibile sit, facillime diiudicemus. Quis novit v. gr. quantum huic vel illi homini sit possibile? quis cognitionis humanae terminos vnumquam descripsit? nemo tamen est, qui non ea, quae ipsi factu impossibilia sunt, e. gr. supra aërem ambulare, se invisibilem reddere, mysteria distincte cognoscere etc. possit determinare. Vnde et illud patet, non statim in eo miraculum esse quaerendum, ubi operationis cuiusdam rationes nondum penetrare possumus: multa enim in hocce universo se nobis sistunt, quorum modus operandi nos latet, et tamen constans harum operationum repetitio in miracula quadrare non videtur: nisi igitur aliquid a legibus naturalibus discrepans aperte conspiciatur, non temere ad miraculum est recurrendum.

Applicatio ad exempla. §. XI. Quemadmodum igitur hac ratione dijudicatio vera enumerare criteria, superuacaneum arbitror, cum potius, facta ad operationes quasdam in S. Codice recensitas applicatione, quam optime cognoscantur. Si igitur in praesenti etiam mentem eo dirigamus, non tantum mihi tanquam Theologiae consecrato apprime conveniet, verum etiam insignis quidam visus in Historiae sacrae cognitionem redundabit. Sic enim duo quaedam extrema evitanda, eorumque medium ceu tutissimum erit amplectendum. Neque enim eo delabemur, ut miracula dari posse plane negemus, omniaque Scripturae exempla ad leges naturales, si non vbi que obuias, saltem insolitas, referre audeamus: qui Spinozae antea iam allegati error fuit, et a nonnullis etiam

etiam Agrippae imputatus, qui Libr. de Vanit. Scient. c. 24. dixerat, per magos, ut naturae accuratissimos exploratores, peculiarem saepius effectum produci, quae vulgus putat miracula, cum tamen naturalia opera sint; licet haec assertio mitior forte interpretationem admittat. Neque in altera parte excedemus, ut miracula praeter Spiritus S. intentionem nimium cumulemus, et, quae reuera per causas naturales explicari possent, praecipiti quodam iudicio, nec re satis aestimata, pro miraculis vendicemus; cum saepius, diuina quidem Providentia concurrante, specialis tantum causarum naturalium directio, citra mutationem tamen ipsarum legum naturalium, appareat. Quare in praesenti nonnulla exempla, diuersa licet ratione, adducemus: quorum alia contra philosophicas quorundam explanationes vindicanda, alia autem contra receptas hypotheses ad naturae ordinem erunt reducenda: ut, diuersa applicatione instituta, v. gr. supra commemoratus eo clarius cognoscatur.

§. XII. Quod ad prioris generis exempla attinet, plurima ex Sacro Codice ad instituti praesentis illustrationem afferri possent, nisi pauca etiam eaque illustriora mihi, temporis et chartae rationem habituro, sufficerent. Quare primum ad miraculo-^{Transitus}sum Israelitarum transitum per mare rubrum siue Idumaeum ^{per mare} (cui etiam in plerisque transitus per Iordanem, Ios. III. descriptus, rubrum. respondet) attendemus, et vtrum ea phaenomena, quorum Exod. XIV. mentio est facta, ad ordinarias naturae leges omnia referri possint, disquiremus. Non defuerunt sane, qui, ut miraculosam Dei operationem hic patefactam exploderent, nonnisi naturalia eaque ordinaria hic accidisse somniarunt. Sic v. gr. PORYRIVS infensissimus diuinae veritatis osor, a Polo in Synopsi Critic. adh. l. citatus, Mosen, peritissimum naturae, obseruasse fluxum et refluxum maris, et resuente illo suos traduxisse; Aegyptios autem ignorantes fluctu maris obrutos periisse, tradit. Verum si rei gestae narrationem ex diuina Reuelatione hauriamus,

mus, praesertim vero ad circumstantias passim obvias attendamus, impossibile erit, omnia in iis naturali modo contigisse, affirmare. Legimus autem v. 21. 22. Mosen manum suam extendisse supra mare, Deumque effecisse, ut recederet mare, vento vehemente, eoque orientali, per totam noctem insistente, et mare adeo exsiccatum, ut aquae scinderentur: postea Israelitas medium mare per siccam humum ingresses, aquas vero instar muri a dextris eorum et sinistris fuisse, et v. 27. Mosen denuo manum extendisse, illudque ad suam vehementiam rediisse etc. Quibus rite perpenis et examinatis, quilibet, modo non in ipsam Revelationem, instar Porphyrii, iniurius esse velit, plura eaque apertissima miraculi indicia deprehendet. Vt enim taceam manus extensionem, a Mose diuino iussu factam, quae ad sequentem maris exsiccationem parum conducens, singularem Dei concursum interfuisse non obscure innuit, ad ipsum potius effectum, prout ab ipso Mose describitur, et causas naturales, in quantum legitur concurrisse, respiciamus. CLERICVS, tamen in Diss. de Maris Idumaci Trajectione, Commentario in Pentateuchum inserta, factum istud inuitata diuinae potentiae efficacia, non legibus naturae, contigisse recte affirmet; nihilominus ab ea hypothese, qua maris aestum aliquid contulisse censetur, non penitus recedit. Cum enim, teste DIODORO SICULO Lib. III. hoc mare aestum multum habeat et vehementem: hinc etiam tunc temporis eiusmodi refluxum contigisse arbitratur. Ventum illum, cuius in sacro Textu fit expressa mentio, non tam orientalem, quam septentrionalem fuisse putat, cuius vi plane insolita, tantam maris reciprocationem extitisse, quanta nulla vnquam conspicta fuerit, adeoque mare, quod alias in refluxu constitutum breuissimo temporis spacio in eo permaneret, ita extraordinarie per illius venti impetum, quo minus recederet, fuisse impeditum, ut interea vniuersae Israelitarum copiae transire potuissent. Verum obstat parum significatio vocis קָוֶה , quae, ipso

ipso Clerico fatente, אֶרֶץ רָבָה , oriens, descendit, et perpetuo plagam mundi orientalem, אֶרֶץ יְעֻזְבָד autem ventum inde proficiscentem, denotare solet (nec sufficiens ratio est allata, quare ab hoc consanti vsu recedendum, et pro vento vehementi sit accipiendum; cum potius ob sequentem vocem רָבָה hac ratione Tautologia, stylo Mosis historico plane indigna, admittenda foret) partim etiam illud obsistere videtur, quo minus Clerico assensum praebeam, cum expresse legatur, aquas per hunc ventum fuisse scissas seu diuisas, (neque enim verbum יָרַד aliam facile significationem admittit) porro dicitur, Israelitas medium mare ingresses, et aquas instar muri a dextra et sinistra fuisse; iam vero per aestum a Clerico descriptum, et Boream, et aquas proprie diuisae non fuissent; nec, ut Clericus putat, aqua ad sinistram in profundioribus lacunis haerens, pro altera aquarum parte haberi possit, quippe vniuersa maris copia hac ratione dextrorsum se recepisset, neque Israelitae in medium mare fuissent ingressi: quis enim eos, cum inter mare fluxu abreptum, et aquas, in lacunis tantum haerentes, versarentur, diceret medium mare ingresses: neque hac ratione mare ab vtraque parte instar muri fuisse dici posset, si a sinistra parte tantum aqua in lacunis haerens, nec cum muro satis apte comparanda, remansisset. Vt taceam, expresse dici, Israelitas ambulasse in humo sicca et quidem medio maris, ut adeo illa exsiccatio etiam inter duas partes non admodum inaequales contigisse videatur. Hinc potius credimus, ventum istum orientalem, ut vox קָוֶה suadet, in certam maris partem spirauisse, (nam si totum mare attigisset, illud potius ad Israelitarum litus impulsum, quam proprie diuisum fuisset) et super naturali quadam vi fluctus partim septentrionem partim meridiem versus ita coegisse, ut in medio pervium iter remaneret: aut vehementi suo flatu aquas absumendo, mediam maris partem exsiccatum, simulque impeditum, quo minus aqua superior naturali sua fluiditate in par-

particularum vento ablatarum locum sublequeretur, sed potius via exercitui parata, ipse transitus miraculose posset procurari: adeoque nec aestus naturalis, secundum Porphyrium, nec praeternaturalis, Clerico tradente, huc trabendus esse videtur. Neque de eo iam disquiram, vtrum tempore huius transitus ordinarius maris refluxus siue detumescencia esse poterit? cum potius ex obseruationibus Geographorum cum Chronologia collatis possit contrarium demonstrari, prouti hoc in peculiari Dissertatione I 697. habita, Summe Reuerendus DN. D. BAIERVS noster abunde iam declarauit, ita vt, Lectore huc deducto, vteriori huius quaestionis ventilatione facile possim supersedere.

§. XIII. Vt breuem aliorum quoque exemplorum mentionem iniiciam, occurrit inter insigniora miracula celebris ille murorum lapsus in Hierichuntis obsidione conspicuus, de quo Jos. V. 20. agitur. Neque hic desuerunt, qui miraculi huius euentiam eludere conabantur. Non dicam de illa explicatio-
Ruina murorum Hierichuntinorum.
 ne in Observ. Halens. T. IV. n. 6. obuia, qua, ope instrumentorum-militarium, murum ea, qua debiliior erat, parte arietibus petitem tandem corruisse, adeoque urbem expugnatam fuisse asseritur. Textui enim manifesto vim inferri, cuius legenti patet. Praeter hanc autem alia constat, et quidem antiquior priori, quam inter alios MERSENNVS suam fecit, arbitratus, muros istos ex naturali efficacia soni, qui ex inflatis buccinis ingentique populi clamore edito insignis fuisse colligitur, potuisse dirui: cum ex soni illius proportione, murorum tensioni respondente, effectum istum consecutum fuisse non impossibile foret, quem admodum mira soni efficacia in vitris, certo vocis sono ad eorum tensionem comparato contractis, et chordarum ex sono tensioni suae congruo vibratione, per varia experimenta recentioribus naturae curiosis innotuit. Verum enim vero alii iam viri eruditi, et praesertim Cl. VVDEVS in peculiari Dissert. de Ruina murorum Hierichuntinorum, Paregis Historico-Theologicis

gicis inserta, ad ea satis superque responderunt, adeo vt respon-
 sionibus eorum prolixius repetendis facile supersedere queamus. Ea saltem breuissimis virgere sufficiat, nempe I.) defectum hodiernae experientiae, cum caeteroquin Duces nostri longe faciliori negotio castella expugnare possent, adeoque dudum huius rei fecissent periculum; 2.) lapidum et vitrorum insignem differentiam, vt ratione texturae, pororum, superficiali etc. multum a se inuicem diuerfa, hac ratione neuiquam inter se comparari possint. 3.) si vel maxime soni illius, per buccinarum clangorem editi, tanta in se efficacia fuisset; illa tamen per motum aëris undulatorium, ex sono concitatum, et in ceteras quoque coeli plagas diffusum, multum fuisset debilitata. Vt numerum septenarium ab Israelitis semper obseruandum, it. fidem, cui Ebr. XI, 30. hoc factum adscribitur, tanquam non leuia miraculi documenta, silentio praetermittam. Vento autem, vel terrae motu, Deum istud procurasse, cum nec volam nec vestigium hac de re inueniamus, fingete temerarium foret. Vtrum vero ille sonus, a populo per buccinas et clamorem editus, eatenus fuerit operatus, vt eius naturalis efficacia per Deum miraculose eleuata, adeoque instrumenti loco tantum fuerit adhibita; an alio quodam medio, aut immediate Deus illud miraculum produxerit, non audeo determinare. Denique vt tribus saltem, quod aiunt, ^{tempore} verbis attingam inclicum illud, totiesque decantatum miraculum, de die Iosuae tempore protracto Ios. X. de eo iam non disquiram, vtrum Sol, anne Terra potius, in motu suo ordinario fuerint impedita? Illud saltem Spinozae somnium, quo, prout omnia, ita et hoc miraculum in dubium vocare molitur, commemorabo. Nimirum in supra iam citato Tractatu Theologico-Politico, c. II. vbi incidenter, quod aiunt, facti huius mentionem reddit, ex nimia glacie, quae tunc temporis in regione aeris erat, (conf. Ios. X, I I.) refractionem solito maiorem oriri potuisse censet. Verum nescio sane, quid acurus alioquin ille Phi-

Philosophus haec scribendo cogitauerit: cum ne veri quidem speciem, imo apertam potius contradictionem, haecce assertio inuoluat. Hoc ante omnia erit supponendum, Scriptura docente, diem illum ceteris duplo longiorem, nec alium quemcunque illi fuisse similem, prout ex v. 13. 14. istius capitis apparet. Iam vero hoc supposito, prouti Spinozae, ad ipsam Scripturam passim prouocanti, ista negare non licet, quamam illud ratione potuisset procedere? Quodsi enim ille dies tanto longior apparuit, hoc autem non Solis aut Terrae extraordinaria quiete prouenit, sed forsan secundum Spinozam a refractione ex glacie in aëre posita, quae uero refractione omnino Solis illuminationem denuo praesupponit: ergo aut Sol adhuc conspicuus esse debuit, miraculo intercedente, alias enim haec refractione abque eius illustratione concipi non potest: aut si citra miraculum via ordinaria infra Horizontem iam condébat, et quidem per tantum temporis spacium, quantum durationem diei exaequat (dicitur enim in Textu Sacro per totum diem fuisse commoratus, quo minus occideret) unde, quae so, prouenire posset haec refractione, nisi forsan ex luce ingenii Spinoziani, haecce somniantis? Quare et huius miraculi ueritas sancta manet ac inextinguita.

§. XII. Posteaquam sub finem §. XI. duas exemplorum classes me allaturum promisi: priori iam adducta, posteriorem tandem aggredior, et duobus exemplis ostendam, quomodo factum quoddam, pro miraculo vulgo habitum, ab ordinariis naturae legibus non semper ita recedat, ut pro miraculo necessario sit habendum et pronunciandum. Primum respiciamus ad historiam illam, 2. Reg. III, 22. 23. descriptam, qua, circa ortum Solis, aquam Moabitica instar sanguinis uisam esse legitimus. Quidam hic ad miraculum prouocantes, Deum aut immediate haec aquas in sanguinem permutasse, aut Moabiticum sensus ita excoecasse, animumque eorum perturbasse existimant,

*Aqua instar
sanguinis
apparet.*

mant, ut aquam cernentes sanguinem sibi apparere putarent, adeoque de Israelitarum caede male persuasi, et praedictam intenti, ad victoriam destinarentur. Verum tametsi haec omnia peculiari Dei consilio et prouidentia facta esse non negemus, non tamen, ut hic statim miraculum conuigisse cenleamus, opus esse arbitror. Praeterquam enim quod non impossibile sit, aquam ex causis naturalibus interdum etiam rubedinem induere posse, cuius rei exemplum in Nouellis huius anni d. 21. Mañ Mediolano relatum legimus: contingere etiam potest, ut ex deceptio- ne quadam optica aliquando aqua sanguinolenta appareat, atque in causae ignaris non mediocrem admirationem excitet. Cóm- mode huc quadrat Phaenomenon, ab Excellentissimo D. N. P. R. A. E. S. I. D. E. mihi communicatum, quod Noribergae in Observatorio Astronomico a. 1709. §. d. 18. Sept. 1 hor: circ: ab occasu Solis, nihil tale cogitans forte fortuna obseruauit. Cum enim, inquit, ex propugnaculo arcis, versus Septentrionem sito, notabilis admodum interuallo supra circumiacentem regionem eleuato, tanquam sede Obseruatorij, versus Traiectum ad Pegnesum, vulgo Girth appellatum, pagum versus occasum horae circ: interuallo ab urbe distitum, prospicerem: ecce nihil minus cogitanti splendor alicuius aquae rubicundae sanguinae apparuit, ortus uel ex colluue aquarum, ab antecedentis noctis et temporis antemeridiani pluuia satis larga et copiosa, in illa regione et uia quasi media, ductum pagum et obseruatorium interiacente, in uicinia Pegnesi collectarum: uel ex ipso alveo Pegnesi, cuius tamen aquae raro alias ex illo tractu in oculos incidere solent. Neque uero caussam Phaenomeni tam inopinati circumspicienti diu erat laborandum, siquidem, eo ipso tempore perquam opportune, striae et nubes tenuiores circa Horizontem occidentum existebant, quae Sole paulo ante condito adhuc illuminatae, eodem colore, ut saepe alias fieri solent, tinctae apparebant, quem dictae aquarum colluues recipien-

tes, per reflexionem ad oculum meum eo modo transmittentur, quo alias Sol ipse, in ea coeli regione et altitudine conspiciatur, sui imaginem ex iisdem aquis paulo ante Occasum versus obseruatorum reflectebat, seque quasi in speculo conspiciam reddebat. Neque tamen diutius splendor iste aquae rubicundae sanguinae manebat, quam ipsae nubes hunc colorem retinerent, siquidem cum primum ex rubedine in pallorem et obscuritatem degenerare coeperunt, quod paucorum minutorum intervallo post, Sole infra Horizontem altius subinde merso, contigit, statim etiam color aquarum eadem ratione pallescere et obscurari coepit, donec tandem cum crepusculi tenebris ingruentibus omnia euanescerent. Hoc phaenomenon vix alias obseruatum, si cum illa Moabitaram historia conferatur, parum vel nihil deceptione quadam Optica quam maxime naturam igitur et illi deceptione quadam Optica quam maxime naturalis laborasse: nec mirum, eos de Israelitarum sanguine ita iudicasse. Aquam enim, paulo ante miraculose Israelitis a Deo concessam, adesse ignorarunt: adeoque huius ruboris rationem non aliunde, quam ex sanguinolenta Israelitarum caede, deduci posse collegerunt.

§. XV. Coronidis loco de celeberrimo Sodomae excidio pauca disquiremus. Vulgo tam pluuia sulfurea atque ignita, quam ipsa locorum subuersio miraculum fuisse existimatur. Verum licet hic etiam Deus naturales causas arcana quadam prouidentia direxerit, nihil tamen praeter earum ordinem in hoc negotio, quod pro miraculo proprie dicto haberi possit, contigisse arbitror. Cum enim Deus sulfur et ignem depluentem procurasse legitur, illud parum cum CLERICO de periphraistica fulminis descriptione, qui peculiari diff. de Sodomae finimarumque vrbium subuersione, illud e locis tam sacris quam profanis abunde probat: partim etiam de peculiari aëris inflammatione explicari potest, qua, praesertim in regione tam bituminosa, partim

ticulac sulfureae aut alia ratione inflammabiles, aerem copiose implentes, facile ita inflammari potuerunt, vt instar ignitae pluuiae oculis spectantium se exhiberent, et vaa cum fulminibus, versus vrbes directis, locorum incensionem confirmarent. Neque hic etiam experientia obseruationibus confirmata desituitur. Vt enim tacam, quod Clariss. SCHEVCHERVS Phys. Germ. a. 1711. edit. Part II. c. 24. §. 8. p. 185. commemorat de Pluuia ignea, quae, commemorante SCHEFFERO a. 1629. in regione boreali cecidit, et aliterius cuiusdam a. 1705. delapsae, quam ALEX. CATONIVS in Dissert. quadam Vpsaliae a. 1708. habita, descripsit: liceat solum ad obseruationem Excellentissimi DN. PRAESIDIS, 1708. d. 22. Ian. factam, prouocare. Cum enim sub horam dictae diei primam ab occasu Solis, frequenti fulgure ex horizonte occiduo emicante inuitatus, Speculam Noribergensium supra iam commemoratam conscenderet, inter alia phaenomena notatu dignissima, ipsique nunquam alias visa, hoc quoque cum stupore obseruauit, circa plagam horizontis septentrionalem, ad occasum tamen vergentem, inter continuas fulgurum leuiorum euibrationes, largissimas flammarum effusiones apparuisse, non secus ac si magna ignis liquefacti copia ex lebete effunderetur, eo fere modo, quo, imbre largiorum collecta per arcum desluere, plateasque inundare solet: vbi haec quoque conuenientia clarissime cernebatur, quod riuus illi ignei, cum in principio effusionis ignem quendam continuum et coherentem constituerent, in descensu tamen, et appropinquatione sua ad terram, magis subinde diffuserent, atque in strias et guttas igneas non secus, ac in modo commemoratis aëris, ex tectorum colliquis descendentibus, fieri solet, spargerentur atque dissiparentur. Hisce igitur ita se habentibus, nihil obstat, quo minus ista etiam pluuia Sodomae immissa ad istorum *Φαειρομένην* rationem se exeruerit, vt partim flammac tam

tam largiter effusae, aut saltem instar ardentium sulfuris aut picis guttarum delapsae, partim etiam fulmina grauiora constanter illis intermixta harum vrbium accensionem intentarent. Sed licet pluuia quidem naturae conformis videatur, ipsa tamen subuersio difficilior videtur ad naturae leges reduci posse. Verum hic etiam CLERICVS in citata diff. nobis consuluit, vbi §. IV. summa veritatis specie ostendit, bitumen, quo omnium consensu ille tractus maxime abundauit, *cum facile flammam concipiat, per fulmina accessum fuisse, flammamque etiam subterraneas sulfuris et bituminis venas ita perualisse, ut absumpta ea materia terra subsiderit, alucumque insipientibus illuc aquis praebuierit*: quae omnia sigillatim et copiosius exposita, exemplisque demonstrata, in Diff. citata §. IV. legi, magisque examinari merentur. Vtramque verò in hoc etiam negotio paginam facit Summè Reuerendi D. N. D. BAIERI nostri Dissertatio Halae I 696. de Excidio Sodomae, habita: qua, tamen si specialem Dei influxum ac prouidentiam hic manifestatam non excludat, ad miraculum tamen velle refugere, superstitiosum fore arbitratur: quippe hoc etiam exemplum ad ordinarias naturae leges referri posse, Cap. II. accuratissime demonstrauit. Ne vero huius Dissertationis cancellos egrediar, hic potius subsisto, DEO que T. O. M. pro viribus ad laborem istum, licet exiguum, perficiendum concessis, gratias ago habeoque immortales. Dirigat etiam imposterum studiorum conatus, et prouti initium eorum, quae est immensa Eius gratia, curauit, et progressum hucusque moderatur, ita precibus meis pro sanctissima sua Voluntate ita quoque indulgeat, vt ad Nominis sui gloriam, Ecclesiae Patriaeque salutem, tandem optatum consequantur